

SLOVENŠČINA → BESEDILA

KAJ JE BESEDILO?

Je besedno sporočilo iz katerega lahko zaradi njegove urejenosti prepoznamo, čemu je nastalo in o čem govori (tema/namen), v katerem se povedi smiselno navezujejo druga na drugo in ne manjka kakšen bistven podatek.

*S sporočanjem tvorimo
sporočila.
Ta so besedna in nebesedna.*

- smiselna (namen, tema)
- sovina (deli logično povezani)
- zaokrožena (tvorjena celota)

VLOGE BESEDIL

- **Izrazna** (okoliščine, podatki o sporočevalcu, mnenje/razmerje do tistega, ponekod tudi čustva; zahvale, voščila, opravičila)
- **Vplivajska** (sporočevalec želi vplivati na naslovnika, namen; reklamni oglasi)
- **Predstavitvena** (besedilo vsebuje podatke o zunanji predmetnosti, lastnosti; navodila o uporabi nekega predmeta)
- **Metajezikovna** (v besedilih s katerimi pojasnujemo pomen kakšne besede oz. dela besedila, podatki o danem besednem jeziku; definicije, slovarji)
- **Govornostikovna** (besedila s podatki o prenosniku, navezovanje stika; pozdravljanje, dialogi)
- **Lepotna** (besedila, ki gradijo na zvočnosti, ritmu, harmoniki, igrivosti jezika; umetnostna besedila, pesmi)

VRSTE BESEDIL

- **Umetnostno besedilo**
Govori o domišljijem svetu, največkrat nepreverljivi podatki, večinoma nimajo praktičnega namena, lepota vloga besedila je zelo pomembna.
- **Neumetnostno besedilo**
Govori o resničnem svetu, podatki so preverljivi, ima praktičen namen, lepota vloga v besedilu je podrejena drugim vlogam.
- **Govorjena besedila (slušni prenosnik)**
Za ta besedila je značilna spontanost (razen, če se besedila naučimo na pamet), govorec se sprti odziva na naslovnik, se popravlja in dopolnjuje, pogosto so nepovezana (skače iz teme na temo).
- **Zapisana besedila (vidni prenosnik)**
Značilne so zapisane priprave, skrbnejše izražanje, brez poznejšega popravljanja, dopolnjevanja, ponavljanja, nejasnosti, nejedrnosti. Pisec upošteva prvine pisnega jezika (podčrtavanje, velikost, tip pisav, ...)
- **Enogovorna besedila**
Sporočevalec ne pričakuje neposrednega odziva od naslovnik.
- **Dvogovorna besedila**
Sporočevalec naslovnik poziva k odzivu.

odzivna

pobudna (neka bralka poziva ostale bralce k protestu npr.)

Subjektivna besedila → Sporočevalec izraža neka svoja čustva, svoje mnenje

Objektivna besedila → Sporočevalec navaja preverljive podatke, brez osebnega mnenja, zlasti strokovna besedila v katerih se pisec čim manj razodeva.

Zasebna besedila → Namenjena določenemu posamezniku, manjši skupini ljudi.

Javna besedila → Besedila tvorjena za množico ljudi, javnost.

Uradna besedila → Besedila, ki jih sporočevalec pošilja družbeno neenakovrednemu naslovniku.

Neuradna besedila → Besedila, ki jih sporočevalec govori/piše enakovrednemu naslovniku.

Praktično sporazumevalna

Neuradna, zasebna besedila. Značilen je dvogovor, sporočevalec opisuje vsakdanje teme, znane tudi naslovniku.

Uradovalna besedila

Uradna, zasebna besedila. Sporočevalec in naslovnik nista v enakovrednem družbenem razmerju. Tema je navedena pred nagovorom naslovnika, sporočevalec se ne razodeva, objektivna besedila.

Publicistična besedila

Javna, tvorijo jih mediji. Novinarji se v besedilih pogosto razodevajo, subjektivna. Navadno so enogovorna, saj se ne pričakuje, da se bo bralec odzval.

Strokovna besedila

Tvorijo jih predvsem strokovnjaki neke stroke. Uporabljeni so strokovni termini(izrazi).

Znanstvena besedila

Namenjena ožjemu krogu znanstvenikov, teoretikov. Opisana nova odkritja.

Poljudnoznanstvena besedila

S temi besedili poskušamo strokovnejše znanstvene teme približati širši javnosti z manj strokovnimi razlagami.

Prikazovalna besedila

Sporočevalec jih je tvoril zato, da bi še naslovnik zvedel tisto kar ve sporočevalec(predstavitev krajev, obvestila, pohvala)

Zagotavljalna besedila

Zato, da bi naslovnik verjel tisto, kar verjame sporočevalec (obljuba, grožnja,, prisega, naročilnica, prijavnica, pogodba)

Vrednotenjska besedila

Sporočevalec jih je napisal zato, da bi naslovnik sodil o čem tako, kot sodi on (kritika, ocena, graja, pohvala, komentar)

Čustvena besedila

Tvorjena zato, da bi naslovnik doživel stvarnost ali sebe tako, kot ju doživlja sporočevalec (ljubezenska pisma)

Pozivna besedila → Da bi naslovnik naredil tisto kar želi sporočevalec(poziv, prošnja, prepoved)

Poizvedovalna besedila → Da bi sporočevalec od naslovnika dobil določene podatke(anketa)

Povezovalna besedila → Sporočevalec želi z naslovnikom navezati/ohraniti stik(opravičilo, voščilo, čestitka, zahvala, sožalje)

Izvršilna besedila → S tem ko jih sporočevalec izgovori/napiše, povzroči spremembe v družbeni stvarnosti(oporoča, pooblastilo, izrek sodbe, odpoved)

Obveščevalna besedila → Sporočevalec sporoča da se nekaj dogaja, obstaja, se bo zgodilo (sporedi, jedilni listi, vozni redi)

Opisovalna besedila → Besedila v katerih so navedene lastnosti, sestava, delovanje, položaj.

Pripovedovalno besedilo → Kadar sporočevalec sporoča naslovniku kaj se mu je zgodilo/kaj je doživel

Razlagalna besedila → Besedila v katerih sporočevalec sporoča o vzorčnih in drugih razmerjih med pojavi/dogodki, ali tudi pojasnjevanje besede/pojma (definicije)

Utemeljevalna besedila → Spročajo kaj nam je všeč ali ne, svoje sodbe pojasnujemo, povemo sklepanja. Presojamo svet okoli sebe.